

رابطه عوامل اجتماعی - فرهنگی و باورپذیری مردم سalarی

نورالدین الله دادی^{*}، مسعود سعادت مهر^{**}، ابراهیم میرزایی^{***}

طرح مسئله: مردم سalarی امروزه به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های معرفه توسعه در عصر جدید به شمار می‌آید. از این رو گرایش به سمت دموکراتیک شدن فرهنگ یک جامعه گامی اساسی جهت رسیدن به توسعه پایدار است. در این بین شناسایی رابطه باورپذیری مردم سalarی و عوامل اجتماعی فرهنگی از اهمیت بالایی برخوردار است.

روش: در این پژوهش، با استفاده از روش پیمایش و تکنیک پرسشنامه، نمونه‌ای به تعداد ۳۱۵ نفر از دانشجویان دانشگاه اصفهان به صورت نمونه‌گیری سهمیه‌ای در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: پس از توزیع پرسشنامه و جمع‌آوری اطلاعات به آزمون فرضیات پرداخته شد. در تحلیل آماری پژوهش از شیوه‌های آمار توصیفی (میانگین، فراوانی، درصد...) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون...) استفاده شده است.

نتایج: بر اساس نتایج به دست آمده بین جنسیت و باورپذیری مردم سalarی رابطه معنی داری وجود دارد به طوری که باورپذیری مردم سalarی در بین مردان بیشتر از زنان است. باورپذیری مردم سalarی در بین مردان ۷۶ درصد و در بین زنان ۷۲ درصد است. همچنین نتایج حاکی از آن است که باورپذیری مردم سalarی با ساخت خانواده، تقدیرگرایی، پایگاه اجتماعی اقتصادی، میزان استفاده از وسائل ارتباط جمعی و اعتماد اجتماعی رابطه مستقیم دارد. از طرف دیگر بین باورپذیری مردم سalarی با سطح تحصیلات و میزان دین داری افراد رابطه معناداری وجود ندارد.

کلید واژه‌ها: مردم سalarی، اعتماد اجتماعی، تقدیرگرایی، پایگاه اجتماعی - اقتصادی

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۵/۳۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۸۸/۲/۲۱

* دکتر جامعه‌شناس، دانشگاه پیام نور لرستان <n_alahdadi60@yahoo.com>

** دانشجوی دکترا اقتصاد دانشگاه پیام نور لرستان

*** کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه پیام نور خوزستان

مقدمه

مردم سalarی یکی از موضوعاتی است که در حال حاضر در جامعه ما بحث روز است و به نظر می‌رسد که این موضوع به گونه‌ای روشن تعریف نشده است و با چنین زمینه‌ای بحث‌ها از سطحی هیجانی و عاطفی فراتر نمی‌رود. به هر حال گام نخست، آگاهی از اصول و مفاهیم مربوط به مردم سalarی است تا بتوان در مورد آن عالمانه داوری کرد. در مورد اهمیت پرسش این موضوع (مردم سalarی) کوهن مثالی به نام کفش تنگ می‌زند. کوهن اجرای مردم سalarی در یک کشور را به یک کفش تشیبی می‌کند که تنها پوشندگان کفش در مورد اندازه‌ی کفش حق اظهار نظر دارند. چون مردم سalarی از آن مردم است، همان مردم نیز باید حق داشته باشند به فرا خور سهم خود نظرشان را ابراز نمایند.

در دنیای امروز که تعلیم و تربیت بیش از هر زمانی در ایجاد شخصیت افراد مؤثر است، وجود فعالیت‌های وسیع‌تر دانشجویان اجتناب ناپذیر و یک پدیده اجتماعی است. کشورهای در حال توسعه نیز مانند کشورهای توسعه یافته به جهت نیازی که به تحول و ایجاد توسعه و رشد ملی دارند، ناگزیر از داشتن دانشگاه‌های پیشرفته و در نتیجه دانشجویانی هستند که بایستی با ارزش‌های جدید و متداول در سطح جهانی مجهز باشند. با توجه به همین سابقه‌ی تاریخی، اهمیت، حساسیت و جهانی بودن مسئله است که در اکثر کشورهای دنیا مطالعات و تحقیقات وسیعی در زمینه مسائل دانشجویی به عمل آمده است.

پیشینه پژوهش

آجدانی (۱۳۷۷) در پژوهشی با عنوان «ایران، اسلام و دموکراسی» به بررسی نحوه تکوین و پویایی مفهوم دموکراسی در شرایط جامعه ایران و ملازمت‌ها و ناهمسازی‌های آن با سنت اسلامی پرداخته است. این بررسی به گونه‌ای تاریخی و تحلیلی انجام شده و بیش‌تر به نقد دیدگاه‌هایی پرداخته است که از زمان پیدایش و رواج مفهوم دموکراسی در

میان اهل فکر و سیاست ایران و در مقام سازگاری و عدم تقابل آن با سنت دینی و اسلامی اظهار شده است. به طور خلاصه نویسنده عدم سازگاری اسلام و دموکراسی را نتیجه گرفته و معتقد است میان حق حاکمیت الهی به عنوان مبنای مشروعیت سیاسی در اسلام با حق حاکمیت ملی به عنوان مبنای مشروعیت سیاسی در نظام دموکراسی تضاد ماهوی وجود دارد. همچنین گفتمان دموکراتیک ماهیتاً بر اعتقاد به نسبیت و پیروی از اصل تردید و چون چرا در همه چیز، حتی آن اموری که دین آنها را مطلق، مقدس و اخلاقی تلقی می‌کند، استوار است.

سروش (۱۳۷۸) در کتابی با عنوان «دین و دولت در اندیشه اسلامی» به پژوهش در باب مسائل مرتبط با حکومت اسلامی پرداخته است. وی در این پژوهش موضوعاتی نظیر رابطه دین و دولت، دیدگاه اسلام درباره حکومت، خاستگاه دولت و شرایط حاکم در اندیشه اسلامی را مورد بررسی قرار داده است. نویسنده، دموکراسی را به معنی نفی استبداد، کنترل دولتمردان، و مشارکت مردم در حکومت دانسته و بر این اساس با استناد به آیات قرآن و روایات اسلامی نتیجه می‌گیرد که دین اسلام و حکومت دینی که بر مبنای آن تشکیل می‌شود قطعاً دموکراتیک است و نسبتی بسیار نزدیک با دموکراسی دارد، گرچه وی متذکر می‌شود که «کشورها و رژیم‌های مختلف، بر اساس شرایط فرهنگی و اجتماعی خود و با توجه به سابقه تاریخی خویش، مجاری خاصی را برای مردم سالاری بر می‌گریند».

موحد (۱۳۸۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان اسلام و دموکراسی به بررسی جامعه شناختی رابطه میان دین داری و تمایل به دموکراسی پرداخته است. این مطالعه در سال ۱۳۸۳ و در میان یک نمونه ۲۰۱ نفری از زنان و مردان در شهر شیراز انجام گرفته است، یافته‌های این پژوهش نشان‌گر تمایلات زیاد مذهبی پاسخ‌گویان و همچنین تمایل زیاد ایشان به دموکراسی و مشارکت سیاسی می‌باشد. در عین حال رابطه معنی داری میان دو متغیر دینداری و تمایل به دموکراسی مشاهده گردید. مشاهده تفاوت معنی دار میان مشاغل

گوناگون نسبت به دموکراسی و نبود تفاوت معنی دار در بین زنان و مردان، همچنین وجود بیشترین میزان همبستگی میان ارزش‌های دینی با تمایل به دموکراسی از دیگر یافته‌های مهم این پژوهش محسوب می‌گردد.

تسler^۱ (۲۰۰۰۳) در مقاله‌ای با عنوان «آیا جهت‌گیری‌های اسلامی در جهان عرب بر تمایل به دموکراسی ایشان مؤثر است؟»، با استفاده از داده‌های پیمایش ارزش‌های جهانی به بررسی تأثیر جهت‌گیری‌های اسلامی بر تمایل به دموکراسی در بین شهروندان ۴ کشور عربی مصر، اردن، مراکش و الجزایر پرداخته است. پیمایش در این کشورها در فاصله سالهای ۲۰۰۰-۲۰۰۲ و با همکاری برخی پژوهشگران این کشورها صورت گرفته است. نویسنده از تحلیل داده‌های پیمایش نتیجه می‌گیرد که تمایلات و وابستگی‌های مذهبی تأثیر محدودی بر دیدگاه‌های مربوط به دموکراسی دارند. همچنین بر اساس یافته‌های پیمایش، افرادی که در مساجد بیشتر حضور می‌یابند، با آن‌ها که حضور کمتری در مساجد دارند نگرشی یکسان و تا اندازه‌ای مطلوب به دموکراسی دارند، نتیجه این که وابستگی‌های اسلامی قوی بر حمایت از دموکراسی تأثیر منفی ندارد. درباره نقش سیاسی مذهب و رهبران مذهبی نیز نتایج نشان می‌دهند که طرفداری از اسلام سیاسی، شهروندان را به گرایشات نامساعد به سمت دموکراسی سوق نمی‌دهد (تسler، ۱۴۳: ۲۰۰۳)

یکی از مقالاتی که درباره تأثیر عامل فرهنگ بر دموکراتیزاسیون به رشتۀ تألف درآمده است مقاله‌ای است تحت عنوان «چالش‌های فرهنگی دموکراتیزاسیون در روسیه» که Terik^۲ در سال ۲۰۰۶ آن را تدوین نموده است. Terik با اشاره به سه عامل فرهنگی به بررسی بافت فرهنگی روسیه و علت پذیرش یا عدم پذیرش دموکراسی در این کشور می‌پردازد. سه عامل - سرزمین، کلیسا و غرب - به عنوان عامل اصلی تأثیر گذار در نوع نگاه مردم روسیه به دموکراسی از نظر Terik مدنظر قرار گرفته است. در میان این عوامل

1. Tessler
2. Terik

اگر چه ایشان کلیسا را عامل بسیار مهمی در پذیرش یا رد دموکراسی در روسیه معرفی می‌کند، اما به نظر می‌رسد که بدینی روی‌ها از غرب و نگاه منفی آن‌ها به کشورهای غربی و به علاوه این که دموکراسی را فرآیند و پروژه‌ای غربی به شمار می‌آورند در عدم پذیرش دموکراسی نقش مهمی را ایفا می‌کند (تیرک، ۲۰۰۶: ۱۶۷).

ارزش‌های عام یا جهانی و دموکراسی اسلامی مقاله‌ای است که توسط ابراهیم در سال ۲۰۰۶ تألیف شده است. ابراهیم یکی از فعالان دموکراسی در کشور مالزی بوده است که در سال ۱۹۹۸ به مدت ۶ سال یعنی تا ۲۰۰۴ در زندان به سر برده است. یکی از مباحثی که ابراهیم به آن پرداخته است، مبحث امواج دموکراسی در کشورهای مسلمان است در این بحث ابراهیم از اندونزی به عنوان بزرگترین کشور اسلامی که پایه‌هایی از دموکراسی را در خود دارد، یاد می‌کند و خاطر نشان می‌کند که اگر چه در اندونزی هنوز گام‌های بسیاری جهت نیل به دموکراسی باید برداشته شود اما این کشور در ابعاد مختلف دموکراسی در میان کشورهایی اسلامی وضعیت مطلوبی داشته و می‌تواند سرمشقی برای سایر کشورهای اسلامی باشد. یکی دیگر از کشورهایی که ابراهیم از آن به عنوان کشور دموکراتیک اسلامی نام می‌برد ترکیه است. ترکیه به باور ابراهیم از زمان آتابورک و پس از جنگ جهانی مدرن شده است و پس از سال‌ها امروزه به سوی دموکراسی گام بر می‌دارد و یکی از عواملی که در این راه تأثیر گذاشته است سکولاریسم در این کشور است. به علاوه امکان الحق ترکیه به اتحادیه اروپا نیز از دیگر عوامل مهم در نزدیکی به دموکراسی در کشور ترکیه است (کورت، ۲۰۰۵: ۱۶۷).

مروی بر مطالعات انجام شده در زمینه مردم سalarی در جهان و ایران نشان می‌دهد که تأثیفات و تحقیقات بسیاری در زمینه مردم سalarی انجام گرفته است. می‌توان گفت آنچه که تا کنون محققان و صاحب نظران داخلی بیشتر به آن توجه نشان داده‌اند یا بررسی تئوریک سازگاری و عدم سازش میان تعالیم اسلامی و مقوله مردم سalarی بوده و

1. Kurth

یا بیش تر مطالعاتی را شامل می شود که در رابطه با نظام سیاسی و جنبه های عینی تر مردم سalarی مانند مشارکت صورت گرفته است و مطالعاتی که جنبه های فرهنگی مردم سalarی و باورهای ذهنی افراد را نسبت به مسئله مورد بررسی قرار می دهند کم تر انجام گرفته است. بنابراین آنچه محقق را بر آن داشته تا با وجود همه تحقیقات انجام پذیرفته بر انجام و پژوهش در مورد مسئله مردم سalarی همت گمارد، نقصان و کاستی های هر یک از این مطالعات در ابعاد مختلف و همچنین اهمیت روز افزون مقوله مردم سalarی به ویژه در کشورهای جهان سوم می باشد. در این پژوهش سعی شده باورهای افراد نسبت به مسئله مردم سalarی به عنوان یک مسئله اجتماعی فرهنگی مورد بررسی قرار گیرد.

چارچوب نظری پژوهش (مدل تلفیقی)

مباحثی که در مورد مردم سalarی، شرایط ظهور و پایداری آن مطرح می شود به سه دسته تقسیم می شوند: دسته اول مباحثی هستند که بر عوامل اجتماعی اقتصادی تأکید دارند. طرفداران این دیدگاه معتقدند که مدرنیته اقتصادی اجتماعی شرط اول موفقیت یک جامعه مردم سalar است و در این زمینه با شاخص هایی چون شهرنشینی، سطح سواد، سطح درآمد سرانه و صنعتی شدن توجه می نمایند. لیست را می توان مهم ترین نظریه پرداز این رویکرد نامید که توسعه اقتصادی را مهم ترین شرط ایجاد مردم سalarی کار آمد می داند و استدلال می کند که مردم سalarی به وجود یک طبقه متوسط قوی و مستقل از دولت نیاز دارد و ایجاد این طبقه منوط به توسعه اقتصادی است. رویکرد دوم بر وجود ساختارهای مردم سalarانه رسمی تأکید می کند. نظریه پردازان این رویکرد بیشتر به چارچوب نهادی و قانونی حکومت مردم سalarانه اهمیت می دهند و معتقدند وجود یک چارچوب مردم سalarانه مناسب همراه با رویه ها و تضمین های قانونی لازم، خود به خود عملکرد صحیح یک حکومت را به دنبال خواهد آورد. رویکرد سوم بر عوامل فرهنگی تأکید می نماید و بر اساس آن شرط اصلی کارایی یک حکومت مردم سalarانه قبل از هر

چیز وجود فرهنگ مردم سalarی و زندگی مدنی است. به طور کلی می‌توان گفت اکثر پژوهش‌هایی که در ایران راجع به مردم سalarی انجام گرفته است به صورت اسنادی و کار کتابخانه‌ای بوده و یا مربوط به نظام سیاسی و شاخص‌های عینی مردم سalarی مانند مشارکت در قالب انتخابات صورت گرفته و یا به صورت تئوریک رابطه‌ی اسلام و مردم سalarی و سازگاری و عدم سازگاری بین این دو را بررسی کرده‌اند و جای تحقیقاتی با محوریت باورها، ذهنیات و نگرش‌ها و دیدگاه‌های فرهنگی مردم نسبت به قضیه مردم سalarی خالی به نظر می‌رسد. بنابراین با توجه به این مباحث و رویکرد سومی که در بالا ذکر آن رفت، یعنی رویکرد فرهنگی نسبت به مردم سalarی و با توجه به تغییر و تحولاتی که در ایران به خصوص پس از سال ۱۳۵۷ به وقوع پیوسته است، همچنین با توجه به روند حرکتی جامعه و حاکمیت ایرانی که تا حدودی همراه و هماهنگ با تغییرات جهانی و در راستای مردم سalarی است، در این پژوهش سعی شده با توجه به پذیرش جهانی مردم سalarی و نقش دانشجویان به عنوان قشر فرهیخته و پیشگام جامعه از لحاظ علمی و فرهنگی، میزان باور پذیری مردم سalarی و رابطه‌ی آن با عوامل اجتماعی فرهنگی مانند دینداری، پایگاه اجتماعی اقتصادی، اعتماد اجتماعی و... بررسی شود و اگر این مختصرو مسائلی که طی آن طرح گردید، این توفیق را داشته باشد، که بتواند آغاز گر طرح مسائل مربوط و مشابه بیشتری در این زمینه گردد، خود گرانبهاترین پاداش برای نگارنده خواهد بود.

براساس دیدگاه‌های ارائه شده در زمینه مردم سalarی، هر یک از متفکران و نظریه پردازان، به جنبه‌هایی از این موضوع پرداخته‌اند. برای طرح مدلی جامع‌تر سعی شده از نظریات مختلف استفاده گردد. بدین ترتیب در مورد تأثیر پایگاه اجتماعی اقتصادی از نظریه لیپست، دین‌داری از نظریه هانتینگتون، اعتماد اجتماعی از نظریه پوتنام، ساخت خانواده از نظریه مک میلان، وسائل ارتباط جمعی از نظریه تامسون و تقدیرگرایی از نظریه

فرهنگی استفاده شده است. در نهایت با تلفیق این نظریات مدلی نظری برای بررسی دقیق‌تر موضوع و لحاظ کردن ابعاد مختلف آن به عنوان چارچوب نظری ارائه شده است.

فرضیات تحقیق

فرضیه‌ها شامل یک فرضیه کلی و هشت فرضیه جزئی است بدین ترتیب:

فرضیه اساسی تحقیق

به نظر می‌رسد بین عوامل اجتماعی و فرهنگی و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های جزئی

۱- به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی اقتصادی و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

۲- بین جنسیت و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

۳- بین اعتماد اجتماعی و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

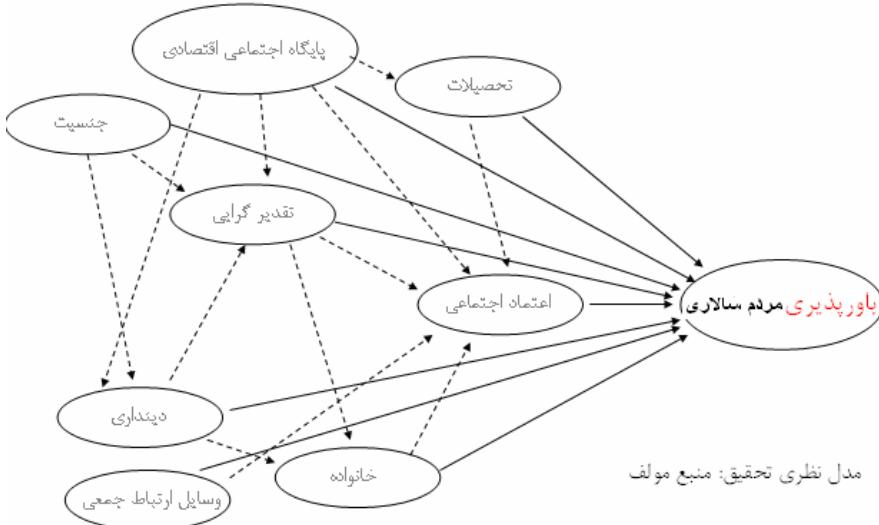
۴- بین دینداری و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

۵- بین میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

۶- به نظر می‌رسد بین سطح تحصیلات و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

۷- به نظر می‌رسد بین تقدیر گرایی و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

۸- به نظر می‌رسد بین ساخت خانواده و باور پذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

مدل نظری تحقیق

در این قسمت با توجه به فرضیات تحقیق در پی بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته خواهیم بود. با توجه به این که متغیر وابسته در این تحقیق در سطح فاصله‌ای در نظر گرفته شده است، سطح سنجش متغیر مستقل تعیین کننده آزمون مورد استفاده برای تبیین فرضیات خواهد بود.

روش‌شناسی پژوهش

روش مورد استفاده در پژوهش حاضر، روش پیمایش وابزار مورد استفاده برای گردآوری اطلاعات، پرسشنامه است. به منظور اطمینان از روایی و پایایی تحقیق نخست با دادن پرسشنامه به ۴۰ نفر از پاسخگویان اقدام به یک مطالعه راهنمایی شد که در پایان گوییه‌هایی که پایایی ضعیفی داشتند از پرسشنامه حذف و در نتیجه آلفای کرونباخ کل

گویه‌ها بیشتر از ۷۰٪ شد. همچنین از نظرات صاحبظران و متخصصان این رشته به منظور اعتبار صوری پژوهش استفاده شد. در این پژوهش سوالات با توجه به مقیاس‌های اسمی، رتبه‌ای و فاصله‌ای مطرح شده و همچنین از طیف‌های لیکرت و ازگود (برش قطبین) برای سنجش باورها و ذهنیات افراد استفاده شده است.

شیوه نمونه‌گیری

شیوه‌های نمونه‌گیری نسبت به مسائل مورد بررسی متفاوت است و برای هر مسئله‌ای بنا بر شرایط مکانی و زمانی خاص، نوع خاص نمونه‌گیری باید لحاظ شود. شیوه‌ی نمونه‌گیری در این تحقیق سهمیه‌ای^۱ می‌باشد. هر چند شیوه‌های نمونه‌گیری احتمالی نظر نمونه‌گیری تصادفی ساده، سیستماتیک و طبقه‌بندی، نسبت به شیوه سهمیه‌ای از لحاظ آماری ارجحیت دارد، ولی دلایل متعددی منجر به استفاده از این شیوه نمونه‌گیری شده است. مهم‌ترین عامل استفاده از این شیوه نمونه‌گیری، ماهیت موضوع مورد مطالعه می‌باشد. مهم‌ترین تفاوتی که نمونه‌گیری سهمیه‌ای با نمونه‌گیری طبقه‌ای دارد این است که در نمونه‌گیری غیر احتمالی، مانند سهمیه‌ای پاسخ‌گو شناخته نمی‌شود. اما نمونه‌گیری احتمالی به نحوی است که در نهایت فرد پاسخ‌گو شناخته می‌شود. به عبارت دیگر نمونه‌گیری احتمالی به نحوی است که در نهایت فرد پاسخ‌گو به این اطمینان خواهد رسید، که محقق او را می‌شناسد. با توجه به این امر که موضوع مورد مطالعه در این پژوهش مقوله‌ی مردم سalarی و عوامل مؤثر بر آن مانند تقدیر گرایی، ساخت خانواده، دین داری و... است و این موضوعات دارای حساسیت زیادی می‌باشند، بنا بر این به نظر می‌رسد از نظر پاسخ‌گو ناشناختگی مطلوب‌تر است. تجربه استفاده از نمونه‌گیری غیر احتمالی و به دست آوردن نتایج کار آمد تجربه ایست که دوas نیز به آن توجه کرده است.

1. guato sampleing

جامعه آماری

منظور از جامعه آماری همان جامعه اصلی است که از آن نمونه‌ای نمایا یا معرف به دست می‌آید. در تحقیق حاضر جامعه آماری، دانشجویان دانشگاه اصفهان می‌باشد که تعداد کل آن‌ها در سال تحصیلی ۱۳۲۰۵ نفر (۴۱۹۴ نفر مرد و ۹۰۸۶ زن) می‌باشدند. لازم به توضیح است که به دلیل عدم دسترسی کامل به دانشجویان مقطع دکتری و دانشوری، آن‌ها از جامعه آماری حذف و نمونه‌گیری از مقاطع پایین‌تر به عمل آمده است. جداول زیر دانشجویان مشمول جامعه آماری را نشان می‌دهند.

جدول ۱ - جامعه آماری بر حسب دانشکده، مقطع تحصیلی و جنسیت

جمع		کارشناسی ارشد						کارشناسی						دانشکده
		مرد			زن			مرد			زن			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	دانشکده
۱۱/۴۲	۱۴۵۶	۰/۷۲	۹۲	۰/۳۷	۴۸	۵/۶	۷۱۵	۴/۷	۶۰۱	۴/۷	۶۰۱	۴/۷	۶۰۱	فنی و مهندسی
۲۲/۶	۲۸۸۷	۱/۵	۱۹۲	۲/۳	۳۰۳	۴/۱	۵۲۸	۱۳/۶	۱۸۶۴	۱۳/۶	۱۸۶۴	۱۳/۶	۱۸۶۴	علوم
۱۹/۱	۲۴۳۸	۱/۳۶	۱۷۴	۱/۷	۲۱۸	۲/۶	۳۳۸	۱۲/۵	۱۷۰۸	۱۲/۵	۱۷۰۸	۱۲/۵	۱۷۰۸	ادبیات و علوم انسانی
۳/۱۹	۱۶۸۲	۰/۴۰	۵۱	۱/۰۷	۱۳۷	۱/۶	۲۱۰	۱۰	۱۲۸۴	۱۰	۱۲۸۴	۱۰	۱۲۸۴	علوم تربیتی و روانشناسی
۱۹/۰۱	۲۴۳۴	۱/۳۵	۱۷۳	۰/۶۹	۸۹	۰/۹	۷۶۲	۱۱	۱۴۱۰	۱۱	۱۴۱۰	۱۱	۱۴۱۰	علوم اداری و اقتصاد
۱۰/۱	۱۲۸۸	۰/۴۸	۶۲	۰/۸۰	۱۰۳	۱/۹۳	۲۴۷	۶/۸	۸۷۶	۶/۸	۸۷۶	۶/۸	۸۷۶	زبان‌های خارجی
۳/۰۲	۳۸۵	۰/۲۷	۳۵	۲/۰۸	۲۶	۱/۲	۱۵۳	۱/۳	۱۷۱	۱/۳	۱۷۱	۱/۳	۱۷۱	تریست بدنه و علوم ورزشی
۱/۳۹	۱۷۸	-	-	-	-	۰/۳۶	۴۷	۱	۱۳۱	۱	۱۳۱	۱	۱۳۱	ریاضی و کامپیوترخوانسار
۱۰۰	۱۲۷۴۸	۷/۸	۷۷۹	۹/۰۱	۹۲۴	۲۳/۲۹	۳۰۰۰	۶۰/۹	۸۰۴۵	۶۰/۹	۸۰۴۵	۶۰/۹	۸۰۴۵	جمع

حجم نمونه

حجم نمونه به آن جزء از جامعه آماری گفته می‌شود که معرف و نمایای جامعه است و مبنای محاسبه قرار می‌گیرد. حجم نمونه پژوهش حاضر بر اساس فرمول کوکران محاسبه شده است که بر اساس آن:

$$N = \frac{\frac{tpq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{tpq}{d^2} - 1 \right)} = \frac{\frac{(1.96)(0.6)(0.4)}{(0.05)}}{1 + \frac{1}{12748} \left(\frac{(1.96)(0.6)(0.4)}{(0.05)} - 1 \right)} = 385$$

سهمیه‌بندی حجم نمونه عملیاتی

همان طور که قبل گفته شد، شیوه‌ی نمونه‌گیری در این تحقیق سهمیه‌ای است، که بر اساس آن ساخت جامعه مورد مطالعه مشخص است. در این پژوهش بعد از تعیین حجم نمونه مقتضی، آن را بر حسب جنس، مقطع تحصیلی و دانشکده تفکیک کرد، و سهم هر یک از دانشکده‌ها مشخص شده، و سپس به صورت اتفاقی در هر دانشکده، میزان پرسشنامه مقتضی بین دانشجویان توزیع گردید. فرمول محاسبه جدول تعیین حجم نمونه این گونه است:

$$\frac{\text{تعداد هر طبقه (مثلاً جنس یا ...)}}{\text{تعداد جامعه آماری کل}} \times 385$$

بر این اساس به تشریح میزان حجم نمونه به تفکیک مقطع، جنس و دانشکده می‌پردازیم:

جدول ۲ - حجم نمونه بر حسب دانشکده، مقطع تحصیلی و جنسیت

جمع		کارشناسی ارشد				کارشناسی				دانشکده
		مرد		زن		مرد		زن		
فرماں‌آری	درصد	فرماں‌آری	درصد	فرماں‌آری	درصد	فرماں‌آری	درصد	فرماں‌آری	درصد	
۱۱/۵	۴۴	۰/۸	۳	۰/۵	۲	۵/۵	۲۱	۴/۷	۱۸	فنی و مهندسی
۶۰/۱	۸۸	۱/۳	۶	۲/۳	۹	۴/۲	۱۶	۱۴/۵	۵۶	علوم
۱۹/۲	۷۵	۱/۳	۶	۱/۸	۷	۲/۶	۱۰	۱۳/۵	۵۲	ادبیات و علوم انسانی
۱۳/۳	۵۱	۰/۵	۲	۱/۰۴	۴	۱/۶	۶	۱۰/۲	۳۹	علوم تربیتی و روانشناسی
۱۸/۷	۷۳	۱/۰۴	۵	۰/۸	۳	۶	۲۳	۱۰/۹	۴۲	علوم اداری و اقتصاد
۹/۶	۳۷	۰/۵	۲	۰/۸	۳	۱/۸	۷	۷/۵	۲۵	زبان‌های خارجی
۳/۲	۱۲	۰/۳	۱	۰/۳	۱	۱/۳	۵	۱/۳	۵	تریبیت بدینی و علوم ورزشی
۱/۳۴	۵	-	-	-	-	۰/۳	۱	۱/۰۴	۴	ریاضی و کامپیوتر خوانسار
۱۰۰	۳۸۵	۵/۴	۲۵	۷/۸	۲۸	۲۳/۷	۸۹	۶۳/۱	۲۴۲	جمع

نتایج پژوهش

داده‌های تحقیق با استفاده از روش پیمایش و به کارگیری ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شده و پس از آن به کمک روش ضریب همبستگی فرضیه‌ها مورد بررسی و آزمون قرار گرفت که نتایج آن در جدول زیر آمده است.

جدول ۳: نتایج آزمون ضرایب همبستگی برای بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل ووابسته تحقیق

باورپذیری مردم سالاری	جامعه مردم سالار	حکومت مردم سالار	حقوق و آزادی های مدنی	متغیر وابسته	متغیر مستقل	
					۱- جنسیت	۲- پایگاه اجتماعی اقتصادی
۰/۲۳	۰/۲۴	۰/۲۷	۰/۲۸	ضریب اتا	۱- جنسیت	۲- پایگاه اجتماعی اقتصادی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری		
۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۷	۰/۰۸	ضریب تعیین		
۰/۳۴	۰/۳۳	۰/۳۵	۰/۳۸	ضریب پیرسون	۳- دینداری	۳- دینداری
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری		
۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۱۱	۰/۱۳	ضریب تعیین		
۰/۱۲	۰/۹	۰/۱۲	۰/۱۴	ضریب پیرسون	۴- تقديرگرایي	۴- تقديرگرایي
۰/۱۵۴	۰/۱۲۵	۰/۱۱۸	۰/۲۸۸	سطح معنی داری		
۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۰۵	ضریب تعیین		
-۰/۴۸	-۰/۴۱	-۰/۴۷	-۰/۴۵	ضریب پیرسون	۵- اعتماد اجتماعی	۵- اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری		
-۰/۲۳	-۰/۲۰	-۰/۲۲	-۰/۱۶	ضریب تعیین		
۰/۴۲	۰/۴۳	۰/۴۱	۰/۴۰	ضریب پیرسون	۶- سطح تحصیلات	۶- سطح تحصیلات
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری		
۰/۱۷	۰/۱۰	۰/۱۶	۰/۱۶	ضریب تعیین		
۰/۱۱	۰/۰۶	۰/۱۳	۰/۱۲	ضریب اتا	۷- ساخت خانواده	۷- ساخت خانواده
۰/۰۵۶	۰/۰۳۴	۰/۰۲۱	۰/۳۹۸	سطح معنی داری		
۰/۰۰۱	۰/۰۰۵	۰/۰۲	۰/۰۱	ضریب تعیین		
۰/۴۵	۰/۴۰	۰/۴۱	۰/۴۴	ضریب پیرسون	۸- وسائل ارتباط جمعی	۸- وسائل ارتباط جمعی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری		
۰/۲۰	۰/۱۶	۰/۱۶	۰/۱۹	ضریب تعیین		
۰/۲۷	۰/۲۳	۰/۱۹	۰/۳۱	ضریب پیرسون	۸- وسائل ارتباط جمعی	۸- وسائل ارتباط جمعی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری		
۰/۰۷	۰/۰۵	۰/۰۳	۰/۰۹	ضریب تعیین		

فرضیه اول: بین جنسیت و میزان باورپذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

جنسیت یک متغیر اسمی می‌باشد لذا از ضریب اتا برای تأیید یا ردفرضیه مورد نظر استفاده شده است. همان طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود ضریب اتا که نشان دهنده رابطه بین باورپذیری مردم سalarی و جنسیت می‌باشد معادل $0/23$ به دست آمده که نشان دهنده وجود رابطه‌ای با شدت نسبتاً ضعیف است. از آن جایی که سطح معناداری کمتر از $0/0$ و معادل صفر می‌باشد می‌توان این رابطه را معنی دار در نظر گرفت. همچنین ضریب تعیین محاسبه شده نشان می‌دهد که 7 درصد از واریانس یا پراکندگی متغیر وابسته توسط متغیر جنسیت تعیین می‌گردد. از بین شاخص‌های سه گانه نیز بیشترین همبستگی مشاهده با حقوق و آزادی‌های مدنی به میزان $0/28$ و کمترین آن با جامعه مردم سalar به میزان $0/24$ محاسبه شده است. علاوه بر این با استفاده از نمرات میانگین دو گروه زن و مرد که در جدول 4 آمده است می‌توان گفت که مردان نسبت به زنان از میزان باورپذیری دموکراتی بیشتری برخوردارند و این اختلاف میانگین با توجه به سطح معناداری $0/05$ معنادار می‌باشد.

جدول ۴: آزمون تفاوت میانگین باورپذیری مردم سalarی بر حسب جنسیت

سطح معنی داری	مقدار T	انحراف معیار	میانگین(درصد)	فراوانی	جنسیت
$0/029$	$2/199$	$28/209$	$0/(76)(107/68$	۱۱۴	مرد
		$22/972$	$(0/72)(101/75$	۲۷۱	زن

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد هر چه پایگاه اجتماعی اقتصادی افراد بالاتر باشد میزان باورپذیری مردم سalarی بیشتر است.

با توجه به نتایج جدول 3 سطح معناداری مربوطه متغیر پایگاه اجتماعی اقتصادی کمتر از $0/0$ و معادل صفر است، بنابراین رابطه بین باورپذیری مردم سalarی و پایگاه

اجتماعی اقتصادی مورد تأیید است. بدین معنا که هر چه پایگاه اقتصادی اجتماعی افراد بالاتر باشد، میزان باور پذیری مردم سalarی بیشتر می‌شود. ضریب همبستگی پیرسون معادل 0.34 نشان دهنده رابطه‌ای با شدت متوسط می‌باشد. از بین شاخص‌های سه گانه باورپذیری مردم سalarی نیز بیشترین میزان همبستگی بین پایگاه اقتصادی اجتماعی با حقوق و آزادی‌های مدنی است که معادل 0.38 می‌باشد. پس از آن حکومت مردم سalar و جامعه مردم سalar به ترتیب با رابطه‌ای معادل 0.35 و 0.33 درصد از رابطه‌ای با شدت تقریباً مساوی برخوردارند. همچنین بر مبنای ضریب تعیین محاسبه تعیین شده می‌توان گفت 0.12 از واریانس یا پراکندگی متغیر باورپذیری مردم سalarی ناشی از پایگاه اقتصادی اجتماعی می‌باشد.

فرضیه سوم: به نظر می‌رسد بین دینداری و میزان باورپذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد. ضریب پیرسون معادل 0.12 میان وجود رابطه بین دو متغیر است. لیکن با توجه به این که سطح معناداری مربوط به متغیر دینداری بیشتر 0.05 می‌باشد این رابطه معنادار نیست. به طور خلاصه می‌توان گفت با توجه به این که ضریب تعیین محاسبه شده بسیار ضعیف و نزدیک به صفر می‌باشد و با توجه به سطح معناداری متغیر دینداری بر باورهای مردم سalar افراد تأثیری ندارد.

فرضیه چهارم: به نظر می‌رسد هرچه تقدیر گرایی بیشتر باشد میزان باورپذیری مردم سalarی کمتر می‌شود.

در جدول ۳ سطح معناداری مربوط به متغیر تقدیر گرایی کمتر از 0.05 می‌باشد که حاکی از معنادار بودن رابطه باور پذیری مردم سalarی با تقدیر گرایی است. ضریب همبستگی پیرسون معادل -0.48 است. منفی بودن این ضریب نشان دهنده وجود یک رابطه معکوس بین دو متغیر می‌باشد، بدین معنا که هر چه تقدیر گرایی بیشتر باشد میزان

باورپذیری مردم سالاری کمتر است و یا بر عکس هر چه تقدیرگرایی کمتر باشد میزان باورپذیری مردم سالاری بیشتر است. مقایسه رابطه متغیر تقدیرگرایی با شاخصهای سه گانه متغیر وابسته نشان می‌دهد که بیشترین میزان رابطه با حکومت مردم سالار به میزان ۴۷-۰ و کمترین میزان رابطه با جامعه مردم سالار به میزان ۴۱-۰ می‌باشد. علاوه بر این ضریب تعیین محاسبه شده نشان می‌دهد که تا ۲۳ درصد از واریانس یا پراکندگی مربوط به باورپذیری مردم سالاری ناشی از تقدیرگرایی می‌باشد.

فرضیه پنجم: به نظر می‌رسد هر چه اعتماد اجتماعی افراد بیشتر باشد میزان باورپذیری مردم سالاری بیشتر است.

با توجه به جدول ۳ سطح معناداری مربوط به متغیر اعتماد اجتماعی کمتر از ۵۰/۰ و تقریباً معادل صفر است، بنابراین فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود رابطه میان اعتماد اجتماعی و باورپذیری دموکراسی رد و فرضیه تحقیق تأیید می‌شود، بدین معنا که هر چه افراد دارای اعتماد اجتماعی بیشتری باشند بر میزان باورهای مردم سالاری افزوده می‌شود. ضریب همبستگی پرسون معادل ۴۲/۰ نشان دهنده رابطه‌ای با شدت متوسط می‌باشد. ازین شاخصهای سه گانه مردم سالاری، حقوق و آزادی‌های مدنی دارای کمترین میزان همبستگی و حکومت مردم سالار و جامعه مردم سالار دارای بیشترین میزان همبستگی با باورپذیری مردم سالاری می‌باشد.

فرضیه ششم: به نظر می‌رسد هر چه سطح تحصیلات بالاتر باشد میزان باورپذیری مردم سالاری بیشتر است.

ضریب اتا معادل ۱۱/۰ میان وجود رابطه بین دو متغیر است. لیکن با توجه به این که سطح معناداری بیشتر از ۵۰/۰ می‌باشد این رابطه معنادار نیست. با این حال اگر به ضرایب اتا و سطح معناداری مربوط به هر شاخص از متغیر وابسته به طور جداگانه دقت کنیم،

متوجه می‌شویم که علیرغم این که در کلیه شاخص‌ها شاهد یک رابطه با شدت بسیار ضعیف هستیم اما این رابطه در مورد دو شاخص حکومت مردم سalar و جامعه مردم سalar معنادار می‌باشد. البته با توجه به این که ضریب تعیین محاسبه شده بسیار ضعیف و وزن‌دیک به صفر می‌باشد می‌توان استدلال کرد که متغیر سطح تحصیلات تأثیری بر میزان باورپذیری مردم سalarی ندارد.

فرضیه هفتم: به نظر می‌رسد بین ساخت خانواده و میزان باورپذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود سطح معناداری متغیر ساخت خانواده کمتر از ۵٪ یعنی معادل صفر محاسبه شده است. می‌توان گفت که رابطه بین باورپذیری مردم سalarی و ساخت خانواده معنادار می‌باشد. بدین معنا که هر چه ساخت خانواده بازتر ودارای آزادی و انعطاف بیشتری باشد بر میزان باورپذیری مردم سalarی افزوده می‌شود. ضریب همبستگی پیرسون برای این فرضیه معادل ۴۵٪ به دست آمده است که نشان دهنده وجود رابطه با شدت متوسط می‌باشد. از بین شاخص‌های سه گانه متغیر واپسیه بیشترین رابطه با حقوق و آزادی‌های مدنی و کمترین رابطه با جامعه مردم سalar می‌باشد. همچنین ضریب تعیین محاسبه شده نشان می‌دهد که تا ۲۰ درصد از واریانس یا پراکندگی متغیر باورپذیری مردم سalarی ناشی از ساخت خانواده است.

فرضیه هشتم: بین میزان استفاده از وسائل ارتباط جمعی و باورپذیری مردم سalarی رابطه وجود دارد.

همان‌گونه که مشاهده می‌شود ضریب همبستگی معادل ۲۷٪ نشان دهنده وجود یک رابطه مستقیم با شدت نسبتاً ضعیف بین متغیر مستقل و متغیر واپسیه است. با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵٪ می‌توان با اطمینان ۹۵٪ ادعا نمود که بین میزان استفاده از

وسایل ارتباط جمعی و باور پذیری مردم سالاری رابطه وجود دارد. ضریب تعیین محاسبه شده حاکی از آن است که تا ۷ درصد از واریانس یا پراکندگی متغیر وابسته ناشی از میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی می‌باشد.

تحلیل چند متغیره

آزمون فرضیه‌های تحقیق، چگونگی رابطه هر یک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته که در قالب فرضیه‌های این پژوهش مطرح شده بود، مشخص گردید. از این جهت در مجموع ۸ فرضیه مورد بررسی قرار گرفت با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده و فعالیت‌های آماری مربوط، اکثربیت فرضیه‌های تحقیق مورد تأیید قرار گرفت. در این بخش با استفاده از تکنیک‌های چندمتغیره از قبیل تحلیل رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر چگونگی روابط درونی متغیرهای مرتبط با متغیر وابسته پژوهش، تعیین و سهم هر یک از آن‌ها در تبیین متغیر وابسته پژوهش و چگونگی این سهم به لحاظ میزان همبستگی، نوع سهم از جهت مثبت یا منفی بودن، نوع ارتباط (مستقیم یا غیرمستقیم) مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر این نهایتاً مدل تجربی پژوهش مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرد.

تحلیل رگرسیون چندگانه

در این پژوهش به منظور روابط چند متغیری چندگانه و بخش اثرات جمعی و هم‌زمان متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته پژوهش، تعیین همبستگی چندگانه بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته تحقیق و نیز بیان توان تبیین مدل‌های پژوهش از تکنیک تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شده است. با توجه به تعداد زیاد متغیرهای مستقل، از روش گام به گام^۱ یا مرحله به مرحله که روش مناسبی برای این امر می‌باشد استفاده شده است. در روش گام

1. stepwise

به گام اولین متغیر مستقل براساس بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر وابسته وارد تحلیل می‌شود، از آن پس سایر متغیرهای مستقل برحسب ضریب همبستگی در تحلیل وارد می‌شوند (سرمد و دیگران، ۱۳۸۲: ۹۳). در این روش احتمال دارد برخی از متغیرهایی که در مرحله اول دارای قدرت تبیین بالایی بودند در مرحله بعدی حذف شوند. در هر مرحله متغیر با متغیرهایی باقی می‌مانند که پس از تفکیک مشارکت متغرهای مقدم برآنها دارای بیشترین مجدوّر همبستگی R باشد. هر مرحله با آزمون F مورد می‌گیرد (ساعی، ۱۳۸۱: ۱۷۹).

جدول ۵ - تحلیل رگرسیون چند متغیره

متغیر	ضریب استاندارد شده (beta)	ضریب تعیین شده (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (sig)	مقدار (F):
ساخت خانواده	۰/۳۹	۰/۵۳۰	۰/۲۹۵	۰/۲۹۳	۲۲/۵۸۶
تقدیر گرایی	-۰/۳۴	۰/۶۲۸	۰/۳۸۷	۰/۳۸۲	۰/۰۰۱
اعتماد اجتماعی	۰/۲۶	۰/۶۷۲	۰/۴۶۸	۰/۴۶۰	۰/۰۰۰
وسایل ارتباط جمعی	۰/۱۸	۰/۷۱۴	۰/۵۰۴	۰/۴۹۵	۰/۰۰۵

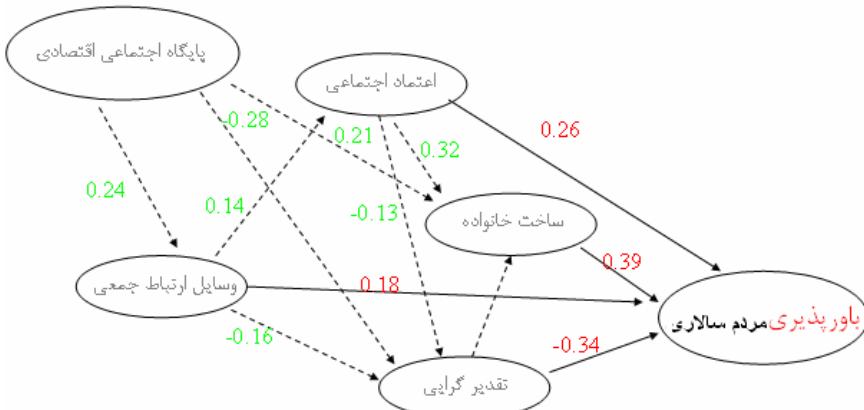
نتایج فوق با توجه به مقدار سنجه آزمون F و معناداری آن در سطح اطمینان ۹۹ درصد نشان می‌دهد معادله رگرسیون معترض و نتایج آن قابل تحلیل می‌باشد. ضریب همبستگی چندگانه پنج متغیر باقیمانده در تحلیل رگرسیون با متغیر وابسته ۰/۵۰۴ درصد می‌باشد و ضریب تعیین خالص ۰/۴۹۵ درصد می‌باشد که به معنای تبیین ۰/۴۹ درصد واریانس متغیر وابسته از طریق این پنج درصد باقیمانده به وسیله متغیرهای دیگری تبیین می‌شوند.

با توجه به ضرایب رگرسیون هر یک از متغیرهای معادله رگرسیون که از ضرایب استاندارد شده (بتا)^۱ بوده و قابلیت مقایسه را دارند به ترتیب متغیرهای ساخت خانواده، تقدیرگرایی، اعتماد اجتماعی و وسائل ارتباط جمعی بیشترین تأثیرگذاری را در تبیین واریانس متغیر وابسته دارند.

تحلیل مسیر

برای آزمون مدل تجربی یا مدل‌های طراحی شده در پژوهش از شیوه تحلیل مسیر استفاده می‌شود که نتایج آن مناسب بودن مدلی را فراهم می‌سازد. در این شیوه با طراحی دیاگرام مسیر، روابط مستقیم و غیر مستقیم و نیز عدم رابطه (در صورت فرض صفر بودن همبستگی در متغیر) بین تعدادی از متغیرها نشان داده می‌شود. علاوه بر آن در شیوه تحلیل مسیر علاوه بر روابط خطی به روابط غیرخطی بین متغیرها نیز توجه گردیده و زمانیه قضاوت درمورد روابط متغیرها فراتر از روابط خطی که مبنی بر محاسبه ضرایب همبستگی است فراهم می‌گردد. در این روش از وزن‌های بتا (ضرایب استاندارد شده رگرسیون) و ضریب² R به عنوان ضرایب مسیر استفاده می‌شود و میزان و علامت این ضریب دلالت بر ارزش و جهت گذاری آنها بر روی متغیر مربوطه دارد. از طرفی تحلیل مسیر، نوعی تحلیل رگرسیون کاربردی است که در سطحی فراتر از تحلیل رگرسیون عمل می‌کند. بدین صورت که در تحلیل مسیر علاوه بر روابط مستقیم و غیر مستقیم و خطی بین متغیرها، روابط غیرخطی مستقیم بین متغیرها نیز مشخص می‌شود.

1. Beta

نمودار تحلیل مسیر عوامل مؤثر بر باورپذیری مردم سalarی منبع: مؤلف

در نمودار تحلیل مسیر خطوطی که به صورت پرنگ نشان داده شده است، بیانگر ارتباط مستقیم متغیرهای مستقل با متغیر وابسته یعنی باورپذیری مردم سalarی و خطوط نقطه چین بیانگر ارتباط غیرمستقیم متغیرهای مستقل با متغیر وابسته می‌باشد. بنابراین متغیرهای ساخت خانواده، اعتماد اجتماعی، تقدیرگرایی و وسائل ارتباط جمعی به طور مستقیم بر متغیر باورپذیری مردم سalarی تأثیر می‌گذارند. همچنین متغیر پایگاه اجتماعی اقتصادی به طور غیرمستقیم از طریق تأثیر بر متغیرهای ساخت خانواده، تقدیر گرایی و وسائل ارتباط جمعی بر متغیر باورپذیری مردم سalarی تأثیر می‌گذارد. همچنین متغیر وسائل ارتباط جمعی علاوه بر تأثیر مستقیم به صورت غیر مستقیم از طریق تأثیر بر متغیرهای اعتماد اجتماعی و تقدیر گرایی بر متغیر باورپذیری مردم سalarی تأثیر می‌گذارد. متغیر اعتماد اجتماعی علاوه بر تأثیر مستقیم از طریق متغیرهای ساخت خانواده و تقدیر گرایی به صورت غیر مستقیم بر باورپذیری مردم سalarی تأثیر می‌گذارد. می‌توان گفت متغیر ساخت خانواده دارای بیشترین ارتباط و متغیر پایگاه اجتماعی اقتصادی دارای کمترین ارتباط با متغیر وابسته یعنی باورپذیری مردم سalarی می‌باشند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

هدف از پژوهش حاضر بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر باورپذیری مردم سالاری بود. به طور کلی مجموعه دیدگاه‌های مردم سالاری را می‌توان شامل دو شاخهٔ اصلی دانست:

- ۱- دیدگاه‌های مبتنی بر مردم سالاری به مثابهٔ روش، یعنی تلقی دموکراسی به عنوان یکی از روش‌های حکومت و یکی از انواع ساختارهای نظام سیاسی
- ۲- دیدگاه‌های مبتنی بر مردم سالاری به مثابهٔ ارزش یعنی تلقی مردم سالاری به عنوان ایدئولوژی و فلسفه‌ای برای زندگی.

در این پژوهش نوع دوم مردم سالاری یعنی مردم سالاری به مثابهٔ ارزش و فلسفه‌ای برای زندگی مد نظر بوده است. بنا بر این رویکرد می‌توان گفت جامعهٔ دموکراتیک زادهٔ انسان‌های دموکرات منش است.

بیشتر پژوهش‌هایی که در جامعهٔ ما در رابطه با مردم سالاری صورت گرفته‌یا به صورت تئوریک بوده، که رابطهٔ مردم سالاری و دین اسلام را مورد بررسی قرار داده و یا به طور کلی ساختار نظام سیاسی را مورد بررسی قرار داده اندودر این میان تحقیقاتی که مربوط به جنبهٔ فرهنگی مردم سالاری (فرهنگ مردم سالاری) باشد، کمتر مورد توجه قرار گرفته و در حاشیه بوده است. لذا محقق در این پژوهش بر آن بود تا بر اهمیت این مسئلهٔ اجتماعی که تا کنون کمتر مورد بررسی قرار گرفته است، تأکید کند. سعی اولیهٔ محقق بر این بوده است تاابتدا با بررسی تعاریف، مفاهیم و معانی مردم سالاری، همچنین بررسی سیر تاریخی و استفاده از نظریات مختلفی که در مورد این مسئله وجود دارد با زوایای مختلف این پدیدهٔ اجتماعی آشنا شود، سپس با ارائهٔ مدلی تلفیقی برای بررسی دقیق‌تر و جامعیت پخشیدن به عوامل مؤثر بر پدیدهٔ مورد بررسی به جمع‌آوری اطلاعات و آزمون فرضیات تحقیق پرداخته شد، که نتایج حاصل از آن در بحث تبیین فرضیات توضیح داده شد. لازم به ذکر است با توجه به این که جامعهٔ آماری در ارتباط با قشر دانشجو می‌باشد در تعمیم نتایج به جامعیت عمومی باید احتیاط کرد.

راهکارها و پیشنهادات

به منظور کاربرد نتایج پژوهش برخی از راهکارها و پیشنهادات در دو بخش اجرایی و پژوهشی به شرح زیر ارائه خواهد شد.

پیشنهادات و راهکارهای اجرایی

- تجربه سیاسی حکومت‌های معاصر نشان می‌دهد که یکی از گزینه‌های مطمئن برای دستیابی به توسعه همه جانبه و تکریم حقوق اساسی شهروندان استقرار مردم سalarی در جامعه است. به طور خلاصه می‌توان گفت که مردم سalarی به معنی تجلی اراده و خواست مردم در گزینش حاکمان، تحديد قدرت و حفظ حقوق و آزادی‌های اولیه شهروندان با نظام فرهنگی و اعتقادی جامعه ما ناسازگار نیست. از این رو توصیه می‌شود تمام مسئولین حکومتی در راستای استقرار و تقویت فرهنگ مردم سalarی همراهی نمایند. همه نهادهای دولتی و غیر دولتی باید در راستای آموزش مردم سalarی به مردم و آگاه کردن آن‌ها نسبت به حقوق و وظایف خود، گام بردارند.

- مسئولین حکومتی در بخش‌های مختلف جامعه در قبال مسئولیت‌های خود پاسخ‌گو باشند و همه در جهت برقراری و تقویت جامعه مدنی از طریق: ۱- تقویت و حمایت از نقش رسانه‌های همگانی در جامعه و مدارا با آن‌ها از طرف حکومت ۲- جلب مشارکت سیاسی شهروندان در قالب تشکیل انجمن‌ها و گروه‌های مدنی، ایجاد سازمان‌های غیر دولتی و حضور فعال در عرصه‌های سیاسی به ویژه انتخابات تلاش نمایند.

- یکی از شروط برقراری و دوام نظام‌های مردم سalar وجود شهروندان آگاه و برخوردار از سطح بالای بیش سیاسی و اجتماعی است، بدین منظور توصیه می‌شود:
الف) گسترش آموزش در همه سطوح به ویژه در رشته‌های علوم انسانی مورد تأکید قرار گیرد.

ب) به نقش رسانه‌های ارتباط جمعی به عنوان مهم‌ترین و کارآمدترین ابزارهای آگاهی بخش در جامعه به طور ویژه توجه گردد و به خصوص شکل‌گیری رسانه‌های

خصوصی و غیر دولتی تسهیل گردد.

- توصیه می شود با توجه به زمینه های فرهنگی و اعتقادی جامعه ما و در نظر گرفتن علاقه

و گرایشات مردم سalarانه مردم، همه اندیشمندان و صاحب نظران با سعه صدر و هم

اندیشی در راستای ارائه یک طرح تئوریک و در عین حال قابل اجرا که در آن هم تمایلات

دینی و هم تمایلات سیاسی مورد توجه و احترام قرار گیرند، تلاش کنند. بدون شک

رسیدن به چنین آرمانی هم جایگاه دین در جامعه را اعتلا خواهد بخشد و هم به رشد

و توسعه کشور که حفظ حقوق مردم رکن اصلی آن است کمک خواهد کرد.

- با توجه به این که بخش اعظم شخصیت فرد در خانواده و در دوران کودکی شکل

می گیرد، می توان گفت خانواده از طریق فرایندی که غالبا پرورش اجتماعی خوانده

می شود سهم به سزایی در پدید آوردن فضیلت مدنی و گرایشات دموکراتیک دارد.

خانواده باید بستری برای فرزندان فراهم کند که هم الگوهای مسئولیت پذیری و هم

آموزه های مناسب عدالت، رعایت حقوق دیگران، رعایت خیر عمومی و... با شخصیت

اجتماعی آنها آمیخته شود. همچنین خانواده باید با برانگیختن احساس تعلق در فرزندان

زمینه مناسب برای همبستگی و احساس تعلقات گروهی را فراهم کند.

- بدون تردید آموزش رسمی در استقرار مردم سalarی هر جامعه ای نقش به سزایی دارد و

راه مناسبی برای انتقال اصول اساسی مردم سalarی می باشد. بنابراین آموزش و پرورش

از دوران ابتدایی تا دوران دانشگاه باید راه استقرار فرهنگ دموکراتیک رافراهم سازد و

تکمیل کننده هم باشند و برنامه ریزان آموزشی باید به این امر مهم توجه نمایند. به

عنوان مثال تحصیل در مدرسه موجب می گردد که کودکان از نظارت مستقیم والدین

خارج و به اجتماع وسیع تری وارد شوند که دوستی، مفهوم های مشترکی از عدالت، مردم

سalarی و... به آن وحدت بخشنند. محیط هایی نظیر مدرسه و دانشگاه می توانند محل

تبادل نظری باشند که در آن توانایی هایی رشد یابند که برای تبادل افراد به شهر وندان

مردم سalar شایسته اهمیت قاطع و حیاتی دارند. همچنین فضاهایی می تواند فراهم شود

که در برگیرنده مباحثه و سخنوری‌هایی باشد، که برای گفت و شنودهای دموکراتیک ضروری و مؤثرند.

- با توجه به این که میزان باورهای مردم سalar نسبت به جنسیت متفاوت است، به منظور عدالت و تساوی بین دو جنس توجه دست اندرکاران مسائل اجتماعی سیاسی و فرهنگی جهت بالابردن سطح آگاهی اجتماعی و آشنایی نسبت به حقوق و وظایف شهروندان، مشارکت در عرصه‌های گونان اجتماعی و آموزه‌های اجتماعی مناسب برای هردو جنس برای رفع موانعی که باعث ایجاد این فاصله شده است، ضروری است.

- به لحاظ ارتباط میزان آگاهی افراد از شاخص‌های مردم سalarی و باورهای مردم سalar، مشارکت آن‌ها در مسائل سیاسی اجتماعی اقتصادی وحضور افراد در عرصه‌های عمومی، لزوم توجه سازمانها و نهادهای اجتماعی، به جلب مشارکت فعال، پویا و مداوم افراد در در عرصه‌های عمومی از طریق فراهم نمودن شرایط و زمینه‌های لازم مورد تأکید قرار می‌گیرد. از این رو مداخله دادن شهروندان در تصمیم‌گیری، ارزیابی و نظارت بر تصمیمات از طریق دریافت پیشنهادات، نظرات، انتقادات و مشارکت دادن شهروندان در اداره امور اجتماعی توسط سازمان‌هایی نظیر صدا و سیما، مدارس، دانشگاهها، مؤسسات محلی وغیر دولتی و جلب همکاری در اموری همانند سخنرانی‌ها، مجامع، انتخابات و... پیشنهاد می‌شود.

- وسایل ارتباط جمعی در ایجاد فرهنگ مردم سalar نقشی اساسی ایفا می‌کند. اکثرگرایشات و نگرش‌های شهروندان در رابطه با مردم سalarی، در اطلاعات و تبیین‌هایی ریشه دارد که از رسانه‌های همگانی، به ویژه رادیو و تلویزیون دریافت می‌کنند. به این ترتیب سازماندهی و نظارت رسانه‌ها برای دموکراسی از مهم‌ترین موضوعات است. اکثر نظریه پردازان دموکراسی معتقدند که دموکراسی زمانی می‌تواند کامیاب شود که رسانه‌های همگانی واقعیت رویدادهای اصلی سیاسی اجتماعی... را آن گونه که هست، به شیوه‌ای منعکس کنند که هم برای مردم عادی قابل فهم باشد و هم

عرضه آزادی باشد برای بروخورد آراء و نظریات و نقد سیاسی. سعی برنامه ریزان فرهنگی سیاسی و اجتماعی باید این باشد که مطالب روزنامه ها، برنامه های تلویزیونی و... در جهت آگاهی بخشی و انسجام اقتدار مختلف جامعه و نهادینه شدن فرهنگ سیاسی مردم سالار باشد.

پیشنهادات و راهکارهای پژوهشی

- شناخت هرچه دقیق تر مفهوم مردم سالاری، به عنوان موضوعی در حوزه جامعه شناسی سیاسی می تواند به حل مشکلات ناشی از این مسئله اجتماعی - سیاسی - فرهنگی کمک شایانی کند.
- تهیه ابزارهای سنجش مناسب جهت مطالعه نگرش ها و باورهای اجتماعی فرهنگی مربوط به مردم سالاری:

مردم سالاری مسئله ای چند بعدی و دارای بار مفهومی گسترده ای است، که جهت سنجش گرایشات و باورهای مربوط به این مفهوم باید ابزارهای مناسب طراحی گردد. لذا پیشنهاد می گردد متخصصین در این زمینه طیف هایی را برای سنجش این مفهوم تهیه نمایند، تا تحقیقات صورت گرفته و نتایج حاصل از آن از اعتبار لازم بروخوردار شد. در غیر این صورت عدم اعتبار ابزار سنجش می تواند نتایج را مختل سازد.

- به منظور به دست آوردن نتایج معتری که قابلیت تعیین بیشتری داشته باشد، لازم است که تحقیقی در ابعاد وسیع تر در سطح کل جامعه صورت گیرد، تا نتایج تحقیق مربوط به قشر خاصی از جامعه نباشد و سیاست های اجتماعی فرهنگی سیاسی بتواند بقیه اقتشار جامعه را مورد ملاحظه قرار دهد.
- برای اطمینان از پایایی ابزارها پیشنهاد می شود علاوه بر آلفای کربنباخ از باز آزمایی (test – retest reliability) استفاده شود.

- ازغنجی، علیرضا(۱۳۸۴). درآمدی بر جامعه‌شناسی سیاسی ایران، تهران: قومنس
- امیراحمدی، هوشنگ(۱۳۸۰). جامعه سیاسی، جامعه مدنی و توسعه ملی، تهران: نقش و نگار
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۸۲). اختلاف غرب و جهان اسلام در چیست. ترجمه مهرداد میردامادی، مجله جامعه نو، سال دوم، شماره ۱۶
- ایچ لنساف، مایکل (۱۳۸۵). فیلسوفان سیاسی قرن بیستم، ترجمه حشناوار دیهیمی، تهران: نشر ماهی
- برترادی، برونو(۱۳۸۲). مردم سالاری در تاریخ اندیشه غرب با متن‌های از آرنت، ارسپوو....، ترجمه عبانتس باقری، تهران: نشر نی
- برومی، محمد تقی (۱۳۸۳). جامعه مدنی از دیدگاه مارکس: دولت حقوقی، جامعه مدنی و دموکراسی...، تهران: پازی تیگر
- بشیریه، حسین (۱۳۸۰). درس‌های دموکراسی برای همه، نشر نگاه معاصر
- بشیریه، حسین (۱۳۸۴). گذار به دموکراسی، تهران: نگاه معاصر
- بشیریه، حسین (۱۳۸۲). مبانی علم سیاست نظری و تأسیسی، تهران: نشر نگاه معاصر
- بشیریه، حسین (۱۳۸۳). نقش نخبگان در گذار به دموکراسی، مجله آینین، سال اول، شماره اول تیرماه
- پاتنام، رابرت و ... (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و توسعه، به کوشش کیان تاجبخش، ترجمه حسن پویان و افسین خاکباز، تهران: نشر شیرازه
- جلائی پور، حمیدرضا (۱۳۸۳). دموکراسی کی می‌آید؟ مجله آئین، سال اول، شماره اول تیرماه
- حجاریان، سعید (۱۳۸۳). دموکراسی از کجا می‌آید؟ مجله آئین، سال اول، شماره اول تیرماه
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۱). کندو کاوها و پنداشته‌ها، تهران: شرکت سهامی ترکریا، فرید (۱۳۸۴). آینده‌ی آزادی: اولویت لیبرالیسم بر دموکراسی، ترجمه حسین نوروزی، تهران: طرح نو

- ساجو، امین(۱۳۸۴). جامعه مدنی در جهان اسلام، ترجمه فریدون بادرهای، تهران: نشر فرزان روز ساعی، علی(۱۳۸۱). تحلیل آماری در علوم اجتماعی، تهران: کیان مهر شارع پور، محمود(۱۳۸۲). بررسی سرمایه اجتماعی و حفظ آن، کتاب ماه علوم اجتماعی، شن ۳۶
- قاسمی، وحید(۱۳۸۴). ضریب آلفای کرونباخ و ویژگی‌های آن با تأکید بر کاربرد پژوهش‌های اجتماعی، مجله پژوهشی علوم انسانی، جلد نوزدهم، شماره ۲
- قاسمی، وحید(۱۳۸۰). گونه‌شناسی و تبیین فرهنگ سیاسی دانشجویان، دانشگاه اصفهان
- کازنی، زان(۱۳۸۱). جامعه‌شناسی وسائل ارتباط جمعی، ترجمه باقر ساروخانی و منوچهر محسنی، تهران: انتشارات اطلاعات کاظمی، علی اصغر(۱۳۸۰). جهانی شدن فرهنگ و سیاست، تهران نشر قورمس
- کتابی، محمود . گنجی، محمد . احمدی، یعقوب و معصومی، رضا(۱۳۸۳). دین، سرمایه اجتماعی و توسعه، مجله علوم انسانی دانشگاه اصفهان، جلد هفدهم، شماره ۲
- گیلانز، آنتونی(۱۳۷۸). تجددو تشخّص، ترجمه ناصر موافقیان، تهران: نشر نی لیپست، سیمور ماتین(۱۳۸۳). دایرة المعارف دموکراسی، ترجمه کامران فانی و فریبرز مجیاسی، تهران: وزارت امور خارجه
- مانهایم، کارل(۱۳۸۵). دموکراتیک شدن فرهنگ، ترجمه پرویز اجلالی، تهران: نشر نی
- محسنی، منوچهر(۱۳۷۵). بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها، و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در تهران: مرکز پژوهش‌های بنیادین: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکفرسون، کرافورد برو(۱۳۷۶). زندگی و زمانه دموکراسی لیبرال، ترجمه مسعود پارام، تهران: نشر نی
- مینخانیل، باختین و یورگن، هابرماس(۱۳۸۴). دموکراسی گفتگویی، امکانات دموکراتیک تهران: ترجمه منصور انصاری؟، نشر مرکز

- هابرماس، بورگن (۱۳۱۰). **جهانی شدن و آینده دموکراسی**، ترجمه کمال پولادی
- هاتینگتون، ساموئل (۱۳۷۳). **موج سوم دموکراسیدر پایان سده بیستم**، ترجمه احمد شهسا، تهران: انتشارات شهسا
- Movahed, Majeed (2002). **Islamic Resurgence and urban middle classes in Iran**: A sociological study. PhD thesis, Panjab University, chandingrah, India.
 - Altman, D and Perez linan (2002). **Assessing the Quality of democracy**: freedom, competitiveness and participation in eighteen Latin American countries. Vol 19, no2, and pp85-100.
 - Feng, Yi (1999). **Democracy, Political stability and economic growth**. Cambridge University Press. Vol 27.no 391-394.
 - Kurth ,Thomas(2005). **Ignoring History**: US Democratization in the Muslim world , foreign policy Research institute. Pp.305-322.
 - Norris, Pipa (2002). **Democratic Phoenix Political Activism Worldwide**, New York: Cambridge University Press.
 - Terik, Lawrence (2006). **Cultural challenges to democratization in Russia**, 8, foreign policy institu
 - Tessler, Mark (2003). **Do Islamic orientations influence attitudes toward Democracy in the Arab world**, at: www.worldvaluessurvey.org/upload/5tessislamdem-2.pdf